

Tín ngưỡng dân gian của người Thái

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA VĂN HOÁ DÂN TỘC THIỂU SỐ

LANG THỊ HÀ

TÊN ĐỀ TÀI:

**TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN CỦA NGƯỜI
THÁI Ở XÃ CHÂU TIẾN, HUYỆN QUỲ HỢP,
TỈNH NGHỆ AN**

KHOÁ LUẬN TỐT NGHIỆP CỬ NHÂN VĂN HOÁ
CHUYÊN NGÀNH VĂN HOÁ DÂN TỘC THIỂU SỐ
MÃ SỐ: 608

Hướng dẫn khoa học: Th.S HOÀNG VĂN HÙNG

HÀ NỘI: 06/2009

LỜI CẢM ƠN

Trong thời gian nghiên cứu và khảo sát thực địa đề tài tín ngưỡng dân gian của người Thái ở xã Châu Tiến, huyện Quỳnh Hợp, tỉnh Nghệ An, em đã nhận được sự hướng dẫn tận tình của thầy giáo Th.s Hoàng Văn Hùng cũng như sự giúp đỡ của các thầy cô giáo trong khoa Văn hóa dân tộc thiểu số.

Từ tình cảm và ý thức của mình, em xin chân thành cảm ơn sự giúp đỡ tận tình của thầy giáo Th.s Hoàng Văn Hùng. Đã trực tiếp hướng dẫn chỉ bảo em trong suốt quá trình thực hiện đề tài. Nhân đây em gửi lời cảm ơn chân thành tới các thầy giáo, cô giáo trong khoa Văn hóa dân tộc thiểu số.

Xin trân trọng cảm ơn UBND xã Châu Tiến và bà con cô bác, các thầy cúng, các nghệ nhân, các già làng, trưởng bản đã tạo điều kiện giúp đỡ để việc hoàn thành khóa luận được tốt hơn.

Do điều kiện và trình độ có hạn nên đề tài còn nhiều hạn chế, kính mong hội đồng giám khảo, thầy cô, bạn bè đóng góp ý kiến quý báu để đề tài được hoàn chỉnh hơn.

Một lần nữa em xin chân thành cảm ơn.

Sinh viên

Lang Thị Hà

MỤC LỤC

Phần mở đầu	Trang
1. Lý do chọn đề tài.....	5
2. Tình hình nghiên cứu đề tài.....	6
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.	6
4. Mục đích nghiên cứu.....	6
5. Phương pháp nghiên cứu.....	7
6. Đóng góp khoa học của đề tài.....	7
7. Kết cấu nội dung đề tài.....	7
CHƯƠNG 1: KHÁI QUÁT VỀ MÔI TRƯỜNG TỰ NHIÊN, XÃ HỘI CỦA NGƯỜI THÁI Ở XÃ CHÂU TIẾN, HUYỆN QUỲ HỢP, TỈNH NGHỆ AN.	
1.1. Vị trí địa lý, điều kiện tự nhiên.....	9
1.1.1. Vị trí địa lý.....	9
1.1.2. Khí hậu	9
1.1.3. Sông suối, núi đồi.....	10
1.1.4. Tài nguyên thiên nhiên, khoáng sản.....	11
1.2 Lịch sử cư trú và phát triển của người Thái ở Quỳnh Hợp.....	13
1.2.1. Nhóm Tày Mường	14
1.2.2. Nhóm Tày Mươi.....	14
1.2.3. Nhóm Tày Thanh.....	15
1.3. Tình hình kinh tế, văn hóa, xã hội của người Thái ở xã Châu Tiến, huyện Quỳnh Hợp, tỉnh Nghệ An.....	16
1.3.1. Dân cư.....	16
1.3.2. Cơ sở hạ tầng	16

1.3.3 Một số nét chính về tập quán kinh tế.....	17
1.3.4 Những nét chính về văn hóa, xã hội của Thái	19
CHƯƠNG 2: TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN TRONG ĐỜI SỐNG XÃ HỘI CỦA NGƯỜI THÁI Ở XÃ CHÂU TIẾN, HUYỆN QUỲ HỢP, TỈNH NGHỆ AN	
2.1. Quan niệm về tín ngưỡng tâm linh trong đời sống đồng bào.....	24
2.2. Tín ngưỡng tâm linh thờ cúng trời, thờ cúng những người có công lập bản, dựng mừng và tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên.....	26.
2.2.1. Tín ngưỡng tâm linh thờ cúng trời.....	26
2.2.2. Tín ngưỡng tâm linh thờ cúng những người có công lập bản, dựng mừng.....	31
2.2.3. Tín ngưỡng tâm linh thờ cúng tổ tiên.....	36
2.3. Tín ngưỡng tâm linh sùng bái tự nhiên.....	40
2.4. Tín ngưỡng dân gian trong sinh hoạt hàng ngày của đồng bào Thái ở xã Châu Tiến, huyện Quỳnh Hợp, tỉnh Nghệ An.....	42
2.4.1. Khái lược về nghề làm Thầy mo, thầy cúng.....	42
2.4.2. Tục giải hạn (<i>kê xê</i>) trong đời sống tâm linh của đồng bào Thái.....	51
2.4.3. Tục gọi hồn trong đời sống tâm linh của đồng bào Thái.....	53
2.4.4. Tục buộc vía, buộc chỉ cổ tay (<i>hãng vắn</i>) của đồng bào Thái.....	55
2.4.5. Tín ngưỡng tâm linh trong các nghi lễ vòng đời của dân tộc Thái...59	
CHƯƠNG 3: TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN TRONG ĐỜI SỐNG VĂN HÓA, XÃ HỘI CỦA NGƯỜI THÁI NGÀY NAY	
3.1. Thực trạng về tín ngưỡng tâm linh của đồng bào ngày nay.....	82
3.2. Những yếu tố chính tác động đến tín ngưỡng dân gian của đồng bào Thái ở xã Châu Tiến, huyện Quỳnh Hợp, tỉnh Nghệ An.....	83
3.3. Những biến đổi về tín ngưỡng dân gian trong đời sống tâm linh của đồng bào.....	84

3.3.1. Những biến đổi về lòng tin.....	84
3.3.2. Những biến đổi về nghi lễ.....	85
3.4. Một số vấn đề đặt ra hiện nay.....	86
3.5. Một số kiến nghị và đề xuất để bảo tồn nét đẹp văn hóa tín ngưỡng dân gian của dân tộc Thái.....	88
3.6. Hướng bảo tồn nét đẹp văn hóa tín ngưỡng dân gian của đồng bào Thái ở xã Châu Tiến, huyện Quỳnh Hợp, tỉnh Nghệ An.....	89
3.6.1. Những nét văn hóa đặc sắc cần giữ gìn.....	90
3.6.2. Một số hủ tục lạc hậu cần xóa bỏ.....	91
Kết luận.....	99
Tài liệu tham khảo.....	100
Phụ lục.....	104

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Trong lịch sử văn hoá nhân loại có lẽ không có một nền văn hoá nào lại chưa hề có sự thay đổi trong quá trình phát triển, vì không thay đổi sẽ không thể tồn tại được. Hơn nữa không thay đổi sẽ không thể phát triển và theo kịp thời đại. Trong quá trình thay đổi đó nhiều khi phải chịu nhiều mất mát, thêm vào đó sẽ là những yếu tố, những nét văn hoá mới. Văn hoá Dân tộc Thái cũng nằm trong quy luật chung này.

Văn hoá của đồng bào Thái Việt Nam được hình thành và phát triển trong điều kiện cảnh quan môi trường khá đặc thù của vùng núi non trùng điệp phía Tây Bắc của đất nước. Kéo dài từ tả ngạn sông Thao của hai tỉnh Yên Bái, Lào Cai lên tận phía đầu nguồn sông Đà, Sông Mã thuộc địa bàn hai tỉnh Lai Châu, Sơn La, và đến những vùng đất thuộc lưu vực sông Cả, sông Con ở các tỉnh Hoà Bình, Thanh Hoá, Nghệ An.

Trải qua bao nhiêu thế kỷ tồn tại và phát triển Văn hoá đồng bào Thái cũng đã có bấy nhiêu thay đổi. Tuy nhiên có những nếp nghĩ, nếp sinh hoạt, những bản sắc đã in sâu và trở thành phong tục tập quán, một lễ thói không thể thay đổi. Nhất là trong lĩnh vực văn hoá phi vật thể. Tín ngưỡng dân gian là một yếu tố như vậy, trải qua bao thời gian, nhưng đức tin đó vẫn luôn tồn tại trong tâm thức mỗi người con dân tộc Thái. Có những đức tin tốt, lành mạnh. Nhưng bên cạnh đó cũng có những hủ tục lạc hậu, mê tín, dị đoan luôn gây ra nhiều hậu quả tai hại.

Tất cả những yếu tố đó đều ảnh hưởng sâu sắc đến văn hoá truyền thống của dân tộc. Khi ta biết cách chọn lọc để bảo tồn sẽ thúc đẩy được nền văn hoá dân tộc phát triển lành mạnh và đậm bản sắc.

Chọn đề tài này tôi mong muốn sẽ nghiên cứu được nhiều hơn, hiểu rõ hơn về tín ngưỡng tâm linh của chính dân tộc mình. Từ đó tìm hiểu sự tác động của nó đến văn hoá truyền thống như thế nào, để góp một phần nhỏ bé của mình vào công cuộc bảo tồn và phát huy nền văn hoá tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. Tuyên truyền đến đồng bào tại quê hương tôi hiểu được tầm quan trọng của nét đẹp văn hoá dân tộc đồng thời giúp bà con hiểu rõ những tác hại của lòng tin mê tín, dị đoan, các hủ tục lạc hậu để loại bỏ ra khỏi cuộc sống cộng đồng. Làm cho văn hoá dân tộc Thái nơi đây ngày càng lành mạnh, đậm bản sắc.

2. Tình hình nghiên cứu đề tài

Dân tộc Thái có lịch sử phát triển lâu đời và nền văn hóa phong phú, đa dạng và đặc sắc, đã có nhiều nhà nghiên cứu về cả văn hoá vật chất và văn hoá tinh thần của người Thái.

- Như cuốn “*luật tục của người Thái ở Việt Nam*” của hai tác giả Cẩm Trọng và Ngô Đức Thịnh

- Cuốn “*nghệ thuật trang phục Thái*” của tác giả Lê Ngọc Thắng.

- Cuốn “*nhà sàn Thái*” của hai tác giả Hoàng Nam và Lê Ngọc Thắng.

- Cuốn “*người Thái ở tây bắc Việt Nam*” của tác giả Cẩm Trọng.

Tóm lại nghiên cứu văn hoá các dân tộc thiểu số nói chung và văn hoá của dân tộc Thái nói riêng đang là đề tài dành được nhiều sự quan tâm của các nhà nghiên cứu không những chỉ ở trong nước mà cả tác giả nước ngoài.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Đối tượng: Nghiên cứu tín ngưỡng dân gian và việc ảnh hưởng của tín ngưỡng dân gian đến đời sống văn hoá của người Thái.

Phạm vi nghiên cứu: nghiên cứu tín ngưỡng dân gian của người Thái ở xã Châu Tiến, huyện Quỳnh Hợp, tỉnh Nghệ An.

4. Mục đích nghiên cứu

Người Thái ở Châu Tiến, Quỳnh Hợp, Nghệ An có đời sống văn hoá rất phong phú và đa dạng. Tuy nhiên do điều kiện sống ở vùng núi, vùng sâu, vùng xa nên cơ sở vật chất còn thiếu, giao thông đi lại khó khăn. Nên đời sống của bà con chưa ổn định, kéo theo đó là đời sống tinh thần có rất nhiều hạn chế, luồng văn hóa mới nghèo nàn. Với những kiến thức đã học hỏi được ở trường, ngoài xã hội, trong cuộc sống và được tìm hiểu qua sách vở tôi viết đề tài này với mục đích: vận dụng những tri thức vào thực tiễn quê mình, giúp đồng bào tại đây có cái nhìn mới hơn về cuộc sống. Hiểu và trân trọng những giá trị đặc sắc của văn hóa tộc người. Tăng cường phát huy và gìn giữ nền văn hóa tốt đẹp đang có. Từng bước loại bỏ hủ tục mê tín dị đoan. Để văn hoá Thái nơi đây ngày càng phát triển và đậm bản sắc dân tộc, làm nền tảng cho phát triển kinh tế, giúp bà con từng bước khắc phục được đời sống vật chất khó khăn.

5. Phương pháp nghiên cứu

- Đi điền dã tại cơ sở, quan sát, thu thập thông tin, thống kê, phân tích và tổng hợp tư liệu

- Kết hợp nghiên cứu tài liệu của các nhà nghiên cứu, đọc tài liệu ở thư viện.

- Sưu tầm ảnh

6. Đóng góp khoa học của đề tài

Bài khoá luận chính là tư liệu để mọi người cùng nghiên cứu, là tài liệu chi tiết về tín ngưỡng dân gian của người Thái ở xã Châu Tiến, huyện Quỳnh Hợp tỉnh Nghệ An. Góp phần bổ cập được nét văn hoá truyền thống đặc sắc của người Thái. Giúp mọi người dân hiểu sâu sắc hơn để bảo tồn và phát triển nét đẹp văn hoá của dân tộc mình.

7. Kết cấu nội dung đề tài

Ngoài phần mở đầu và kết luận, khóa luận được chia làm ba chương:

Chương 1: Khái quát về môi trường tự nhiên, xã hội của người Thái ở xã Châu Tiến, huyện Quỳnh Hợp, tỉnh Nghệ An.

Chương 2: Tín ngưỡng dân gian trong đời sống của đồng bào Thái ở xã Châu Tiến, Quỳnh Hợp, Nghệ An.

Chương 3 : Những biến đổi của tín ngưỡng dân gian trong cuộc sống ngày nay